

Man van de hemelse vrede

Bob Fu

met

Nancy French

Bob Fu

Man van de hemelse vrede

Coauteur: Nancy French

© 2014 Uitgeverij Kok
Postbus 13288, 3507 LG Utrecht
www.kok.nl

Oorspronkelijke titel:

God's Double Agent

Uitgegeven door Baker Books, Baker Publishing Group, Grand Rapids,
Michigan, 49516, U.S.A.

© 2013 Bob Fu

Vertaling: Linda Schouwstra

Omslag: Patrick Staal

Opmaak binnenwerk: ZetSpiegel, Best

ISBN: 978 90 297 2321 3

NUR: 402

Tenzij anders vermeld, zijn de aanhalingen uit de Bijbel overgenomen uit de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV), uitgegeven door het Nederlands Bijbelgenootschap, Haarlem.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No portion of this book may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means – electronic, mechanical, photocopy, recording or any other – except for brief quotations in printed reviews, without the prior written permission of the publisher.

Hoofdstuk 1

Het was middernacht. Ik zette mijn vingers op de onderkant van het raam en zachtjes, behoedzaam, probeerde ik het open te duwen. Maar het zat muurvast in zijn sponningen door de jarenlang uitgeharde verf, dus ik hield mijn adem in en gaf een stevige ruk. Eindelijk ging het open; maar niet zo geruisloos als ik had gehoopt. Ik bad dat geen van de politieagenten bij de ingang van mijn flatgebouw net even een sigaretje liep te roken en dat geen van mijn burens nog wakker was. Als ik dit echt ging doen – en overleven – dan mochten er geen getuigen zijn.

Heidi, mijn vrouw, was net de deur van ons appartement op de zesde verdieping uitgegaan. Ze had een zijden sjaal om en droeg een andere stijl kleren dan normaal. De agenten zagen ons altijd samen, dus de kans dat ze langs hen heen kwam was groter als ze zonder mij was. Het gigantische gebouw telde drie uitgangen, maar de autoriteiten hadden er twee afgesloten om ons makkelijker in de gaten te kunnen houden. De enige nog beschikbare uitgang bevond zich naast een ruimte waar het krioelde van de bewakers, die al onze bewegingen registreerden. Telkens als ik het gebouw verliet ging er meteen een melding uit en kreeg ik onverbiddeijk een bewaker in mijn kielzog. Ik wist niet meer hoe het voelde om zonder toezicht buiten te lopen.

Als Heidi's vermomming niet werkte zouden de agenten binnen de kortste keren onderweg zijn naar de zesde verdieping om mij te arresteren, maar dan zou ik er niet zijn. Heidi had doelbewust het licht laten branden om de spionnen te laten geloven dat we nog wakker waren en voor het naar bed gaan nog wat rondlummelden. Ik was al in de sanitaire ruimte op de vijfde verdieping. De hele etage deelde dezelfde badkamer, dus die deuren waren nooit op slot. Ik stak mijn hoofd uit het raam. Ik zag helemaal niets, maar wist dat ik geen goed overzicht had.

Mijn overlevingskansen groeiden met iedere etage die ik ongezien kon afdalen. Zachtjes glipte ik de badkamer uit, terug naar het trappenhuis, en telde af. Vierde verdieping. Derde verdieping. Tweede verdieping. Toen hield ik halt. De agenten waren op de eerste etage. Er was geen weg meer terug.

Behoedzaam opende ik de deur van het trappenhuis, keek naar links en naar rechts, en liep beheerst via de galerij naar de badkamer. Ik ging een wc binnen en klom op de richel van het raampje, dat gelukkig al open stond. Ondanks de augustuswarmte in Peking bezorgde het briesje dat over de vensterbank woei mij koude rillingen. Ik zette mijn voeten zo dicht mogelijk bij de rand. Het zou een sprong van zeker zes meter worden en hoewel ik de grond niet kon zien, wist ik dat er begroeiing was die mijn val zou breken. Zolang ik niet doodviel of armen of benen brak, vond ik alles best.

Nadat we aan den lijve hadden ondervonden wat het betekent om in de gevangenis te zitten en huisarrest te hebben, was de dood niet het ergste wat ons kon overkomen; maar Heidi en ik hadden nu een reden om te vechten voor ons leven. Ze was in verwachting. Het Chinese ‘één kind beleid’ hield in dat wij gedwongen zouden worden onze baby te laten aborteren omdat we niet de juiste vergunning hadden. En dus maakten we geen plannen voor een kraamfeest, kinderkamer of bezoek aan onze ouders om te vertellen dat ze opa en oma zouden worden. Als dit lukte zouden ze hun kleinkind waarschijnlijk nooit te zien krijgen – en ons ook niet meer. Maar we hadden geen keus.

Mijn bril zakte van mijn neus toen ik over de rand keek en snel duwde ik hem weer op zijn plaats. Met mijn linkerhand hield ik de vensterbank vast. De hoogte deed me duizelen. Mijn benen trilden. Kon ik dit? Wat zou er met Heidi en de baby gebeuren als ik stierf? Ik haalde diep adem, deed een schietgebedje en stapte de duisternis in.

Op het moment dat ik had losgelaten vergat ik al mijn voorbereidend denkwerk op een strategische valpartij. De wind woei langs mijn gezicht, mijn maag trok samen en ik had het gevoel dat mijn hart nog in het gebouw was. Ik zwaaide wild met mijn

armen en hoewel ik wanhopig mijn best deed geen geluid te maken, ontsnapte diep vanbinnen een kreet. Hij klonk als van een vreemde. Mijn bril viel af en ik herinner me vaag dat ik mijn hand naar mijn gezicht bracht. Toen werd alles zwart voor mijn ogen.

Hoofdstuk 2

Mijn levensverhaal begon al voordat ik was geboren en wel op het moment dat de eerste man van mijn moeder haar een schokkend verzoek deed.

‘Jij en de kinderen moeten gaan.’

Het was in feite geen verzoek. Het was eerder een bevel, een wanhopige smeekbede. Ze woonden in een klein huisje in de provincie Shandong, zuidoost China, het neerwaartse stroomgebied van de Gele Rivier. De provincie lag tussen de Bohai Zee en de Gele Zee, maar hun huisje lag in het binnenland, naast de tarwe- en korenvelden, zodat ze de voedselvoorraad konden beheren en bewaken. Haar man bewerkte een smal strookje land in de commune waar ze met hun twee kleine kindertjes woonden.

‘Waar moet ik heen?’ vroeg ze, maar wachtte niet op antwoord. Ze kende het. Mijn moeder maakte een rondje door het huis en pakte wat spulletjes bij elkaar. Alles wat ze mee kon nemen was de hoeveelheid die ze kon dragen, en daar kwam de jongste, een baby, ook nog bij.

Zo eindigde het eerste huwelijk van mijn moeder, en zo gaat het maar zelden in het Westen. Er waren geen avontuurtjes, geen ruzies. De regering onder leiding van Mao Zedong hield de dorpingen in een ferme greep en perste alle leven uit hun huwelijken. Mao had in 1958 een immens cultureel en sociaal experiment gelanceerd, de zogenaamde Grote Sprong Voorwaarts; in het communisme, welteverstaan. Dit hield in dat de man van mijn moeder en alle andere dorpsbewoners hun eigendommen moesten afstaan en in communeverband moesten gaan leven. Zonder eigen grond waren ze niet in staat zelf voedsel te verbouwen en hadden ze geen controle over hun eigen voedselvoorraad. Mao, die zijn nieuwe programma introduceerde met de belofte ‘dat werkelijk iedere taak haalbaar is’, verzekerde ie-

dereen dat er met de communistische technieken meer voedsel geproduceerd kon worden.

De overheid liet grote, gemeenschappelijke keukens neerzetten waar de dorpingen al hun maaltijden aten. Het mooie weer in het eerste oogstseizoen creëerde veel draagvlak bij de dorpingen. Maar wegens droogte en overstromingen in de jaren daarna, kelderden de graanvoorraden tot een gevaarlijk dieptepunt. Toen wist de man van mijn moeder dat hij geen keus had. 'Ga', zei hij, terwijl ze daar stond met de kinderen. 'Ik kan jullie niet meer te eten geven.'

Ze schuifelde een laatste keer door het huis en wierp een ver-stolen blik op het bed waar ze met haar man en kinderen gesla-pen had. Zo comfortabel zouden ze het op straat niet hebben. Ze veegde een traan weg. Dit was niet het moment voor zulke emoties. Het huis had toch al niets meer te bieden. De hond was al lange tijd in de pot waarin ze vroeger hun brood hadden ge-bakken. Het huis was langzaam maar zeker gestript van alles wat ook maar enige waarde had, waaronder al het metaal.

Metaal stond voor kracht, althans volgens Mao, die ervan over-tuigd was dat een natie met meer staal in staat was tot het produ-ceren van meer schepen, wapens en gebouwen. Toen hij verorden-de dat alle burgers hun metaal aan de staat moesten overdragen, had mijn moeder plichtsgetrouw het hele huis doorzocht om de laatste gram boven water te krijgen. Ze verzamelde potten, pan-nen en landbouwwerktuigen die vroeger veel waard waren ge-weest, en bracht ze naar een van de vele staaldepots die her en der uit de grond waren gestampt. Alle metaalsnippen van alle dorpe-lingen werden op één grote hoop gegooid, waarvan het gewicht met gepaste trots aan de centrale overheid werd doorgegeven. De berichtgeving mag fier zijn geweest, maar het resultaat was frus-trerend. De weinige waardevolle aardse goederen werden niet aangewend voor slagschepen; in plaats daarvan werden ze op een onbruikbare hoop oud ijzer gegooid. Deze grote, waardeloze ber-gen kregen in de dorpen een ereplaats als zogenaamd symbool van kracht, maar in werkelijkheid symboliseerden ze slechts de pijn, het hartzeer en het onvermogen van de Grote SprongVoorwaarts.

En ze werden een symbool van de dood.

Ik weet niet of mijn moeder boos, gebroken of bang was – wellicht alle drie – maar ze pakte mijn oudere zusje bij de hand, deed mijn broertje in een draagdoek op haar rug, en zei met geforceerde vrolijkheid: ‘We gaan een eindje wandelen.’

Bijna vier jaar lang liep ze van dorp tot dorp en vroeg eten aan mensen die het zelf niet konden missen. Miljoenen mensen vonden de dood in de Grote Sprong Voorwaarts. Volgens sommigen bedroeg het aantal doden bijna dertig miljoen. Dat is een veelvoud van het aantal slachtoffers van de Holocaust.

Toen er helemaal niets anders meer voorhanden was, at iedereen – ook mijn moeder – de bast van de bomen. Maar op een gegeven moment was dat ook op; het eens zo welige platteland stond vol met kale bomen en verder niets meer. Toen de winter aanbrak werd het nog erger. Op een uitzonderlijk bitterkoude dag ploeterde mijn moeder eens kilometers achter elkaar door de sneeuw. Ze droeg mijn broertje en sleepte mijn zusje mee aan haar hand. Ze liepen langzaam; hun zwaar bevochten voetstapen lieten een spoor van wanhoop achter op het vrieskoude pad. Toen ze in de verte eindelijk een paar huizen zag, kon ze een gemompeld Chinees spreekwoord niet binnenhouden.

‘Zelfs een blinde ezel vindt met hulp van boven de weg naar huis.’

Hoewel ze atheïst was, kwam dit spreekwoord vaak over haar lippen wanneer het leek alsof iemand over haar en de twee kinderen waakte. Dankzij de barmhartigheid van vreemden had ze tot hier toe overleefd en hoopte ze dat er ook in dit dorp weer mensen genade zouden tonen. Het kleine kansje op voedsel stuwde haar vooruit door de hoge, ijzige sneeuwmassa.

‘Hebben jullie wat eten over?’ Ze stonden in de tuin van een klein huisje ergens in het dorp. Een vriendelijke man gaf haar een kom rijstsoep. Bovendien mochten ze op het erf beschutting tegen de elementen zoeken. Hoewel het maar een kleine hoeveelheid was – niet genoeg voor alle drie – zou de warmte van het vocht de altijd aanwezige kou even verdrijven en hun helpen ook deze nacht wellicht weer te overleven. Voorzichtig maakte

mijn moeder aanstalten om haar zoon en dochter eerst van de bouillon te laten drinken. Ze wilde geen druppel verspillen.

Op het moment dat de lepel de lippen van de baby raakte, schoot er een grote haan op hen af. Mijn moeder gaf een gil toen het beest haar vloerde in de sneeuw en de ongewenste bezoekers bijtend en krabbend van zijn erf probeerde te verdrijven. De haan kwam als overwinnaar uit de strijd; mijn moeder onder het bloed, en – wat erger was – onder de kostelijke rijstsoep.

Hoewel mijn moeder en haar kinderen elke dag moesten vechten voor hun leven, hadden sommigen het nog slechter. Sommige mensen brachten leer aan de kook om het te versoepelen tot eetbare repen. Velen stierven terwijl ze het leer probeerden door te slikken. Degenen die niet stikten hadden hulp van anderen nodig om de plakkaatachtige uitwerpselen van hun lichaam te verwijderen. Sommige mensen aten modder. Nog schokkender was het om anderen hun kinderen en ouders te zien opeten die gestorven waren aan een natuurlijke of gewelddadige dood. In de Chinese geschiedenisboeken wordt deze periode aangeduid als ‘Drie jaar met veel natuurrampen’, een omschrijving die de rol van een overheid die haar eigen bevolking uithongerde uiteraard verdoezelde. Mijn moeder deed wat ze kon om ervoor te zorgen dat zij en haar kinderen niet simpelweg gereduceerd werden tot een statistisch gegeven, tot een getal dat onderging in de geschiedenis.

Maar op zekere dag begon ze te hoesten, zoals miljoenen anderen die doodziek waren geworden van het gebrek aan voedsel en de onhygiënische leefomstandigheden. De hoest werd erger en ging nooit helemaal over. Dag in dag uit liep ze te happen naar adem en had pijn in haar borst. Toen begon ze bloed op te hoesten. Op dat moment wist deze alleenstaande verzorger van twee dakloze kinderen in tijden van hongersnood dat ze stoflongziekte had.

‘Zelfs een blinde ezel vindt met hulp van boven de weg naar huis’, kraste ze tussen twee hoestbuien door. De kinderen en zij overleefden al jaren. Ze bleef geloven dat iets naar haar omzag, al waren haar omstandigheden dramatisch verergerd. Iemand had haar op een of andere manier tot hier geholpen.

En ze ging door. In de maanden die volgden zeulde ze hijgend en hoestend door dezelfde kleine regio en aanvaardde de vriendelijkheid van vreemden. Op het laatst kwam ze bij een klein plattelandsdorpje genaamd Shiziyuan, wat ‘dadelpruimtuin’ betekent. Hier nam haar leven een schier ongelooflijke wending.

Ze klopte op de deur van een klein huisje. ‘Kunt u wat eten missen?’ De tuin stond vol geurige dadelpalmbomen. Ze wilde zich net omdraaien en naar het volgende huis gaan toen de deur openging.

Er stond een magere, gebochelde man in de deuropening. Hij had maar één goed oog, waarmee hij de bezoekers in zijn portiekje opnam. Het was Fu Yubo, de boekhouder van het dorp.

‘Dit is alles wat ik heb’, zei hij, en reikte haar wat brood aan. Hij had overduidelijk medelijden met de zieke vrouw en haar twee kleine kinderen en gaf haar niet alleen te eten, maar ook een nieuw leven. Korte tijd later trouwden ze. Na jaren op straat te hebben geleefd, kreeg mijn moeder een dak boven haar hoofd. Al snel kregen ze kinderen samen. Eerst kwam er een meisje, Qinghua, en op 12 juli 1968 werd ik geboren. Ze noemden mij Xiqiu, wat ‘Hoopvolle Herfst’ betekent; in China valt juli in de herfst.

In de dorpen gaven de ouders hun kinderen vaak ook een bijnaam, als een schild tegen boze geesten en een slecht karakter. In hun bijgeloof meenden ze dat er geesten over het platteland zwierden die op zoek waren naar kinderen om te kwellen. Ze waren bang dat de geesten en demonen hun kind extra aantrekkelijk zouden vinden als ze welluidende namen hadden. Daarom verzonnen ze de afschuwelijkste scheldnamen voor hun kinderen. Twee vrienden van mij heetten bijvoorbeeld ‘Lelijk Blad’ en ‘Stomme Ezel’ om ze voor de geestenwereld maar zo afstotelijk mogelijk te maken. Mijn bijnaam luidde Pianyi, wat ‘armoedzaaier’ betekent.

Iedereen geloofde dat kinderen eigenschappen zouden ontwikkelen die haaks op hun bijnaam stonden, dus mijn moeder wilde waarschijnlijk dat ik in de toekomst zou baden in weelde en luxe. Het vernederende gebedel had grote impact op haar gehad en ze wenste intens dat wij het beter zouden hebben. Misschien dat mijn bijnaam wonderen zou doen.

Ondanks de ziekte van mijn moeder en de handicap van mijn vader hadden wij een veel beter leven. Als jongste kind werd ik met de grootste zorg behandeld door mijn ouders, broer en zussen. Ons huis had één slaapkamer waar we met zijn allen sliepen, een woonkamer en een klein keukentje. De keuken was altijd een plek van warmte. Moeder legde bloemen op de grond rond de kachel. Er was groente en meel om brood te bakken. Na het koken van de hoofdschotels zweefde er altijd een geur van vers gebakken brood door het huisje. We hadden ook een klein tuintje, omzoomd door dadelpalmbomen.

Ik was net zo gek op de geur van die bomen als op de geur van brood. De bomen hadden grote, glanzende bladeren en hun bast leek op het vel van een alligator. Als klein kind klom ik in die bomen en zocht de beste vruchten uit. De gele dadels waren nog niet rijp, maar de rode, die waren goed. Ik hield ze tegen het zonlicht en keek erdoor naar de lucht, alsof ze een telescoop waren. De lucht leek purperrood door het rijpe, zachte fruit. Als ik aan mijn jeugd denk, proef ik die suikerachtige, pittige smaak en ruik ik de voorjaarsbloemen waar altijd grote honingbijen op afkwamen.

Mijn vader deed de administratie voor het hele dorp. Hij ging altijd lopend naar zijn werk, zijn handen in elkaar geslagen op zijn rug. Zijn gang was als die van een man met een missie en hij liep zo snel dat ik hem niet bij kon houden. Hij werkte van 's morgens vroeg tot 's avonds laat en verdiende daar ongeveer tien dollarcent mee. Hij was een expert in de *suànpán*, een rekeninstrument waar in China al duizenden jaren mee wordt gewerkt en dat in andere regio's bekend is als een *abacus*, een telraam. Zijn handen vlogen als geleid door magische krachten over de kralen. Hij kon ermee optellen, aftrekken en zelfs delen. Dat laatste was behoorlijk ingewikkeld, maar zijn vingers aarzelden geen moment terwijl hij de oogsten berekende en de hoeveelheid voedsel vaststelde die elk gezin zou krijgen. Hoewel hij niet meer dan zes jaar onderwijs had genoten, werd hij als een geschoold man beschouwd. Hij las mij 's avonds zelfs voor bij het naar bed gaan.

De oogsttijd was voor iedereen de drukste periode. Omdat de landbouw onder de communistische wet gemeenschappelijk was geworden, konden de boeren zelf niets meer verbouwen. In plaats daarvan produceerden ze voor de overheid. Ze oogstten de tarwe en het koren en brachten het naar een andere locatie voor distributie. Mijn vader had de verantwoording over de verdeling van de voedselrantsoenen, die naar hoofd en productie werd vastgesteld, en gaf de gezinnen een papieren bon, een coupon, waarmee ze tarwe, koren, zoete aardappels en aardappelchips konden krijgen. Na een lange dag van zware arbeid kwamen de werkers bij elkaar om te eten. Vanwege het respect dat mijn vader genoot, mocht ik soms ook mee-eten.

Uit hoofde van zijn positie kon hij de armste gezinnen soms iets extra's geven zonder gesnapt te worden. Wij waren arm, maar er waren mensen die nog (veel) slechter af waren dan wij. De communistische leider Mao had een hartgrondige hekel aan voormalige landeigenaars in verband met hun 'kapitalistische' achtergrond. Verguisd tot en met, werden miljoenen van hen de dood in gejaagd of tot zelfmoord gedreven. De levens van het handjevol dat nog niet het loodje had gelegd werden getekend door vernedering en vervolging. Een van onze burens stond bekend als zo'n 'vijand van het volk', zoals ze door de overheid bestempeld werden.

In die tijd noemden de dorpskinderen iedereen 'opa', ook als diegene geen familie van hen was. Dat deden ze als blijk van respect. Ik zag totaal geen verschil tussen ons gezin en dat van deze opa, die deze hardvochtige behandeling in mijn ogen niet verdiende. Maar elke ochtend bij het krieken van de dag hoorde ik de partijsecretaris zijn naam brullen.

'Eruit!' schreeuwde hij. 'Tijd om de straat te vegeen!'

Even later hoorde ik de deur van de oude man open en dichtgaan. De andere voormalige landeigenaren en hij veegden elke ochtend iedere vierkante centimeter van het dorp. Mijn ouders hadden ontzettend met zijn gezin te doen. Mijn moeder zorgde iedere dag voor wat extra eten, vouwde het in een doek en gaf die aan mij, terwijl ze fluisterde: 'Zorg dat je niet gesnapt wordt!'

Ik wist wat er op het spel stond.

Als het ontdekt werd, zouden de autoriteiten ons gezin kapotmaken. Maar ik voelde opwinding in plaats van angst, en verhief mijn geheime nachtelijke voedselmissies tot een wetenschap. Ik droeg het eten zo lang mogelijk bij me en glipte dan zo zachtjes mogelijk het huis uit. Nonchalant slenterde ik langs de weg en hield mijn omgeving goed in de gaten. Als er iemand in de buurt was, dwaalde ik weg van het huis van onze burens. Soms was het zo gepiept. Maar meestal dwong ik mijzelf uit behoedzaamheid tot hele avondwandelingen om er in ieder geval zeker van te zijn dat ik absoluut alleen was. Pas dan schoof ik het eten zo geruisloos mogelijk onder hun deur door en stuitte vervolgens met kloppend hart naar huis.

Ik ben nooit gepakt.

Veel mensen in het dorp werden door mijn ouders geholpen en ze stonden al snel bekend om hun vrijgevigheid. Er klopte iedere dag wel een bedelaar op onze deur.

‘Pianyi’, maande mijn moeder mij vanaf haar bed, ‘haal iets te eten. Geef het beste wat we hebben.’ Alleen het eerbiedwaardige deel van onze dorpsbevolking – ouders, en mensen op leeftijd – mochten me met mijn bijnaam aanspreken. Als mijn vrienden of kennissen mij ‘Armoedzaaier’ noemden, zou dat een regelrechte belediging zijn. Maar als mijn moeder dat zei, klonk het als een uiting van liefde en zelfs van hoop, vooral omdat haar verwachtingen over mijn toekomst omlijst werden door de bedelaars in onze deuropening.

Hoewel we amper genoeg hadden voor onszelf, lukte het altijd om althans iets te delen met een tuin vol bedelaars. Ik schootelde ze het beste voor wat we in huis hadden en hoorde hun verhalen aan terwijl ze aten. Sommigen lachten terwijl ze hun trieste verhaal deden; sommigen huilden. Omdat mijn eigen moeder had gebedeld, kwamen deze armoededrama’s keihard bij me binnen. Daar, in onze tuin, leerde ik bewogen te zijn. En daar leerde ik wat weerstand is.

